

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația:
Oradea,
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărui luni.

Abonament:
Exemplarul . . . . . 5 Lei.
Pe un an . . . . . 200 Lei.

PARTEA NEOFICIALĂ.

Un document grav.

— Episcopii noștri crâduiesc rugăciuni publice pentru înlăturarea primejdiei ce ne amenință prin proiectul de lege al cultelor. —

In ce situație grea se află biserica noastră unită cu Roma în zilele de față, se poate vedea din următoarea circulară comună dată de episcopii noștri către întreg clerul provinciei noastre metropolitane:

Nr. 1152—1928. Mitr.

Veneratului Cler al Provinciei Mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș

Mântuirea dela Domnul și Bindecuvântarea Noastră Arhierescă!

In aceste zile de adâncă îngrijorare pentru liniștea preaiubitel Noastre Țări, când se tractează despre așezarea, prin o nouă lege, a legăturilor dintre Biserică și Stat, precum și dintre singuraticile biserici din Țară — Noi Arhierii Voștri, Ne găsim la postul Nostru, pentru a apăra interesele Bisericii și a priveghia, ca aceasta nouă așezare de lege să nu fie prilej — nici acum, nici în viitor — pentru desfășurarea și turburări între cetățenii, cari mărturisind credințe diverse religioase, aparțin la diverse biserici, din aceasta Țară.

In această slujbă a noastră, pe care ne simțim datorii să o săvârșim, „pentru mântuirea sufletelor... pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu bisericii și pentru unirea tuturor” — precum și pentru înălțarea Țării și a neamului românesc — Noi, Arhierii Voștri, socotim, că cel mai puternic ajutor al Nostru este: rugăciunea cu încredere către Domnul!

Și ne-am reamintit și pilda vechilor creștini, cari, auzind, că Apostolul Petru fusese prins și „se păzea în închisoare” de către Irod-Impăratul, rugăciune făceau neîncetat către Dumnezeu, pentru el¹⁾.

¹⁾ Fapte Ap. 12, 5.

La rugăciunile Noastre dorim se se asocieză întreg Clerul și Poporul nostru dreptcredincios. Disponem, drept aceea, ca fără amânare, în proxima Duminică dela primirea acestei Scrisori pastorale, și după anunțare potrivită făcută credincioșilor, să se facă rugăciune publică, în întreaga Biserică Noastră, după programul ce se trimite deodată cu această scrisoare.

Iar Venerații Frați Preoți, într-una din zilele de rând, vor celebra și câte o sfântă liturghie, la intențiu-ne Arhierieilor lor.

Așteptând exacta îndeplinire a celor mai sus dis-puse, implorăm în acest gând tot Darul Celui de Sus asupra Voastră.

Dat la București, anul Mântuirii 1928, luna lui Februarie, zile 15.

VASILE
Arhiepiscop și Mitropolit.

IULIU
episcop al Gherlei.

VALERIU TRAIAN
episcop al Orăzii.

ALEXANDRU
episcop al Lugojului

Program

și instrucțiuni pentru Rugăciunile publice dispuse prin circulara nr. 1152/1928 Mitropolitană.

I. Rugăciunile publice se vor face, de preferință, după sfânta liturghie, în proxima Duminică după primirea acestei Circulari.

II. Pe cât este posibil, aceste rugăciuni vor fi însoțite de procesiuni religioase, în odăjdii complete, cu crucea și cu raporii în frunte în sunetul permanent al clopotelor.

III. Credincioșii vor fi pregătiți înainte, cât mai bine, pentru ca aceste procesiuni să aibă o solemnitate cât mai mare. În câteva cuvinte, credincioșii vor fi lămurii asupra motivelor cari au dat prilej la aceste rugăciuni.

IV. Preoții vor invita pe credincioși, ca să de-prindă și acte private de pietate: rugăciune specială în familii, mărturisiri și sfinte cuminecări.

V. Procesiunile se vor face — acolo unde este o singură biserică în sat — după obiceiul procesiunilor din anul jubilar 1925! Unde sunt mai multe biserici într-o comunitate — parohii bisericelor vor conveni între ei, ca procesiunile să se facă dela o biserică la altă.

VI. Plecarea în procesiune se va face cu cântarea imnului „Împărate Ceresc“.

În cursul procesiunii se vor cânta pe drum diverse Catavasi, ca d. p. Catavasiile Paraclisului Născătoarei de Dumnezeu, sau și alte cântări religioase.

După reintoarcerea procesiunii — sau în biserică a doua, la care s'a făcut procesiunea — se va rosti:

1. Ectenia cea mare, care se găsește la începutul serviciului: Rânduiala sfințelor Rusali, — în Euhologiu — cu Esclan ațiunea ei.

2. Apoi se va citi în genunchi, Rugăciunea la toată Litia, care se găsește tot în Euhologiu (ed. 1893 pag. 319; ediția din 1913, la pag. 323).

3. Tatăl nostru și Născătoare de Dumnezeu, de câte 3 ori!

4. Deslegarea.

In momentele de față gândul nostru trebuie să fie la D-zeu, care e ocrotitorul dreptății și care nu ne va lăsa nici pe noi, ca dușmanii să triumfe asupra noastră. Sufletul nostru se umple de o adâncă mâhnire și greață, când vedem că arhierii cu cruci pe piept și cu coroane pe cap, făcând chipul blând al lui Hristos și mânați de un fals zel național, încearcă să inspire legiuitorilor țării gânduri și planuri sinistre menite a desființa biserica noastră, cari însă nu vor avea efectul dorit, ci numai vor atârta ceartă și neînțelegeri în popor, făcând din satele noastre, unde trebuie să domnească pace, liniște și progres, foculare de tulburări continue. Acesta trebuie să fie scopul legilor?

Sperăm că D-zeu nu va lăsa să se facă acest rău țării noastre, câștigată cu atâta jertfă de sânge, ci va îndrepta pe legiuitorii noștri pe calea păcii și a bunei înțelegeri, luminându-i să aducă legi, cari sunt numai spre binele neamului și al țării.

Noi stăm cu toții, preoți și laici, strâns uniți în jurul arhieriei noastre, convinși că în mâinile lor e bine depusă cauza bisericii noastre și căroră le cerem, să vegheze și să nu cedeze întru nimic ce-ar putea fi spre stricăciunea și primejdia bisericii noastre. Noi nu vrem vrajbă, noi vrem pace. Noi nu vrem sufletele nici avutul nimănui. Dar pe noi ne lase în pace să lucrăm pentru binele credincioșilor noștri și propășirea acestei țări. Existența ni-o vrem și celce se va atinge de ea, se va găsi față în față cu întreagă energia noastră și cu tot ce e catolic pe pământ.

P. S. I. P. S. Sa mitropolitul nostru **Dr. Vasile Suciu**, printr-o circulară trimisă tuturor oficiilor parohiale din provincia noastră bisericească, contramandea procesiunile prescrise prin aceasta circulară și de-aceea acolo unde nu s'au făcut, să nu se mai facă.

Adunarea de protest în contra proiectului de lege a cultelor la Oradea.

Duminecă în 26 I. g. un însemnat număr de credincioși din ambele parohii gr. cat. din Oradea — medici, avocați, magistrați, profesori, burghezi, studenți, etc. — au urmat apelului lansat de parohi pentru a lua parte la adunarea de protest împotriva proiectului Lapedatu.

A deschis ședința prepozitul prelat papal Dr. Iacob Radu. Au vorbit cu vervă neîntrecută canonicul Mgr. Dr. Grigorie Pop, avocatul Dr. Savu Marta, Dr. Victor Gherman, Augustin Cosma și protopopul arhidiacon Gheorghe Maior. Cu toții au arătat nedreptatea ce se face bisericii naționale române unite și urmările catastrofale și dezastruoase ce le-ar produce în Transilvania proiectata lege a cultelor, de-ar ajunge lege. De aceea s'au esmis telegrame următorilor factori cu răspundere:

Inaltei Regențe

București

Credincioșii români uniți din Oradea întruniți în adunarea generală extraordinară adânc mâhniți pentru atacul ce se pregătește prin proiectul legii Cultelor în contra bisericii naționale române unite Vă roagă să împiedecați votarea acelu proiect, iară în caz de votare să refuzați sancționarea, căci devenind lege acel proiect numai ar semăna și alimenta ura confesională între fiii neamului nostru dornic de pace și liniște.

Dr. Iacob Radu, președinte.

Dr. Savu Marta, Dr. Victor Gherman, curatori.

Escelenței Sale

Vintilă Brătianu

primministru

București

Credincioșii români uniți din Oradea, întruniți în adunarea generală extraordinară își manifestează adâncă lor mâhnire și nemulțumire pentru jignirea ce se pregătește prin proiectul legii Cultelor bisericii naționale române unite care a fost, este și va fi izvor de lumină de binefaceri culturale și de curat idealism național pentru neamul românesc și Vă roagă să opriți desăvârșirea marelui nedreptăți ce se ținește prin acel proiect.

Dr. Iacob Radu, președinte.

Dr. Savu Marta, Dr. Victor Gherman, curatori

Înalt Preasfințitul

Mitropolit Suciu

București

Credincioșii români uniți din Oradea, întruniți în adunarea generală extraordinară admirând lăria Arhieriei noastre în lupta ce cu atâta demnitate o duc pentru apărarea intereselor vitale ale bisericii noastre, Vă asigură de dragostea și alipirea lor rugându-l pe cel Atotputernic să Vă întărească în purtarea luptei sfinte și să ridice deasupra neamului primejdia cu care amenință proiectul Regimului Cultelor.

Dr. Iacob Radu, președinte,

Dr. Savu Marta, Dr. Victor Gherman, curatori,

Escelenței Sale

Alexandru Lapedatu

Ministrul Cultelor

București

Credincioșii români uniți din Oradea, întruniți în adunarea generală extraordinară conștii de imensele sacrificii aduse de biserica lor pe altarul neamului și de rolul important pe care aceea îl îndeplinește în mijlocul neamului românesc pe teren religios, național și cultural protestează cu toată energia în contra proiectului legii Cultelor și își exprimă adâncă lor mâhnire pentru nedreptățile pregătite în contra bisericii naționale române unite, însuflețiți de cea mai sfântă dragoste către mama Roma, nu vor suferi ca biserica lor să fie pângărită în România Mare, la ale cărei temelii aceea și-a dat concursul în chip atât de strălucit și dorește a contribui și în viitor la mărirea ei.

Dr. Iacob Radu, președinte.

Dr. Savu Marta, Dr. Victor Gherman, curatori.

Prigonirile din Mexic.

— *Ecoul la un strigăt de durere.* —

Strigătul de durere al unui popor asuprit, al popoului creștin din Mexic, a străbătut până la cele mai îndepărtate colțuri ale pământului.

Marile jurnale ale apusului civilizată aproape zilnic sunt pline de ororile săvârșite de teribilul prigonitor al Bisericii: Calles, căruia cu vicieșug diavolesc și cu blândețea unui miel nevinovat, lingușindu-se pentru voturile creștinilor, — i-a reușit să pună mâna pe cârma țării. — Ca președinte al Republicii apoi și-a desbrăcat masca nevinovăției și în numele Satanei, pe carele ca francmason îl slujește, — a adus niște legi draconice, prin cari tinde la desrădăcinarea religiei catolice în Mexic. Biserica a protestat. Statul n'a cedat. Urmarea a fost că azi în Mexic bisericile toate sunt închise, folosindu-se spre scopuri profane, — sunt oprite SS. Liturghii, îngroparea morților cu ceremonii bisericesti, — administrarea SS. Sacramente etc...

Calles și conșoții au proclamat moartea credinței catolice creștine. — Preoții sunt scoși din țară, sau înpușcați fără milă. — Intre atari împrejurări dureroase S. Părinte dela Roma a acordat preoșilor de acolo toate favorurile și privilegiile posibile. Așa: le-a permis să poată celebra S. Liturghie în case particulare, să poată servi și administra SS. Sacramente și fără odăjdii; să se îmbrace mirenește, numai ca să poată măcar în ascuns, a face încâtva destul lipsurilor spirituale ale credincioșilor.

Creștinii, în majoritate catolici evlavioși, — gem sub jugul tiranismului aproape unic în istoria popoarelor. — Persecuțiile din era păgână, ba și prigonirile bolșevice din Rusia de azi, — sunt numai o slabă asemănare în raport cu grozăviile ce se petrec azi în Mexic. În jurnalul mondial din Milano: „Il Corriere” am citit nu demult istoria tristă a unui preot martir, carele surprins „în actu” de agenții lui Calles cununând o tineră pereche, a fost împușcat pe loc, fără milă, atât el, cât și cei doi tineri nevinovați... Acești doi tineri, ca martiri ai credinței, atât de repede și pe neașteptate au schimbat fericirea de aici alor două inimi iubitoare, — în adevărata fericire a raiului, care o merită acela, cari între orice împrejurări, fie acele ori și cât de primejdioase pentru trup, nu se leapădă de steagul lui Hristos, pre care sunt scrise aceste cuvinte: „Mântuirea sufletului mai pre sus de toate”!

În „La Croix” a fost nu de mult publicată emoționanta descriere a morții eroice de martir a unui preot P. José S. J., deșinut pentrucă în secret exercita funcțiunea de preot

și administră sacramentele credincioșilor. — Călăul lui Calles, însărcinat cu executarea sentinței de moarte, i-a întreat pe P. José, dacă are vre-o ultimă dorință? — „Da, — răspunse P. José, — am aceea dorință, ca înainte de moarte să-mi permiți să mă mai rog puțin, ...

La răspunsul afirmativ al călăului, P. José cu mâinile încrucișate pe piept, liniștit se îngenunche... se roagă câteva clipite... apoi ridicându-și ochii spre soldați într'un ton blând le zice: Acuma descărcați armele!... și le descărcați!...

Mă mir, că foile noastre, chiar și cele scrise în spirit creștinesc, nu prea iau știre despre aceste lucruri. — Unde-i solidaritatea?... Unde-i iubirea aproapelui?... E drept că Mexicul e departe de noi, dar creștinii de acolo sunt de aceeași credință cu noi și năcazul care i-a ajuns și așa grozav le amărășteștilele, poate să vină și asupra noastră!... Să nu uităm, că și noi avem în capitală o logiă francmasonă, care în taină lucrează pentru aceleași scopuri ca și Calles!... Ce putem face noi întru ajutoriul acelor frați ai noștri? — Să luminăm poporul despre aceasta stare tristă și cu el dimpreună să rugăm pre Dumnezeu, ca să curme zilele de suferințe ale fraților noștri din Mexic, dăruindu-le zile senine, de pace, liniște și libertate sufletească!... Bun este Dumnezeu și după atâtea suferințe și sânge vărsat, creștinismul are să înflorească și mai tare după zisa lui Tertulian: „Sângele martirilor, sămânța creștinilor”.

Pr. Dr. Paul Luran,
protopopul Crișului.

„Cercuri religioase”.

Acesta este titlul unui prețios articol al Păr. prof. Gh. Barna apărut în Vestitorul No. 22 anul 1926, în care relevă necesitatea cercurilor religioase și binele ce l-ar aduce popoului.

Și pe dreptul. Căci privind viața morală-religioasă a omului de azi, putem constata — fără să exagerăm — că este sterilă: nici un act de caritate, iubire față de aproapele, dragoste sinceră și adevărată față de D-zeu, nu încălzește inima omului.

Lânzezeala pentru tot ce este bun și sfânt și-a ajuns culmea.

Indiferentismul religios își răspândește mereu sucule său otrăvitor de suflete în viața omului. Și toate aceste rele isvoresc din ignoranța în care se sbate sârmanul suflet, în deosebi, al popoului dela sate.

În urmare o regenerare a vieții religioase se impune în zilele de azi. Se recere imperios să se facă educație morală religioasă intensivă popoului.

În scopul acesta șanză de reușită ne prezintă cercurile religioase, unde, prin conferințele ce ș-ar ținea popoului din partea preoșilor, ș-ar alunga negura nedumeririlor, arătându-se calea adevărată ce duce la fericire.

Alții ne-au luat pe dinainte, constituindu-se în cercuri, de ex. învățătorii, cari „exploatează cu mult succes folosul acelor cercuri.”

Iar noi preoșii ce am făcut și facem pentru ridicarea moralei și a culturei în sânul popoului? Ori noi nu suntem chemați să propagăm cultură, în înțelesul și pe baza principiilor lor creștinești?

Cine este chemat, dacă nu tu preotule din cel mai umil sat al țării tale, să propagi cu râvnă și zel înflăcărat iubirea creștinească — pârgia vieții sociale — despre care Sf. Ap. Pavel zice în Epist. I. către Cor. cap. 13. v. 4-7, „dragostea îndelung răbdă, se

milostivește dragostea nu pismuește, dragostea nu se îndărătnicește, nu se trufește, nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se înfărăță, nu gândește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă". Inșă toate aceștia vor rămânea literă moartă, nu se vor traduce în fapte, dacă noi preoții nu ne vom nizu, să le împărțim și altora, conform gradului de cultură; căci pe cum zice Sf. Ap. Pavel în Ep. I. către Cor. cap. 14. v. 9... „prin limbă de nu veți da cuvânt cu bună înțelegere, cum se va cunoaște cecece graiți?" Iar într'alt loc zice: „De nu voiu ști dară puterea vorbelor, fi-voiu celui ce-i grăesc străin“.

Dacă prezentul nu reclamă ca preoții să se constituie în cercuri religioase, cu siguranță că viitorul ne va impune. Ori, constituirea preoșimii în cercuri religioase nu reclamă nici o sforțare eroică, numai bunăvoință, dragoste față de aproapele și biserică.

Modul de a organiza astfel de cercuri nu întâmpină nici o greutate. Un simplu caz ne va lămuri: Preoșimea din districtul protopopesc al Orășii de sub conducerea harnicului și neobositului protopop Gh. Maior s'a construit în cercuri religioase în adunarea districtuală din toamna anului 1927; în felul acela că întreg districtul s'a împărțit în 3 centre, numărând fiecare centru 3—4 preoși, încredinșându-se conducerea celui mai încercat, care totodată este obligat să formeze programul de ședință pentru fiecare Duminecă, designând persoana, care are să țină conferința.

În felul acesta s'ar putea constitui în cercuri și celelalte districte, muncind cu toții la întărirea moralei și credinței în mijlocul poporului nostru.

Să nu ne sperie însă greutățile începutului. Ori când și ori unde prin greutăți s'a ajuns la lucruri mari. Au izbutit alăția, de ce n'am putea și noi?

Betfia.

Păr. Virgil Muntean.

EPISCOPUL

BARON VASILE ERDELI (Ardeleanu, Erdélyi)

(1843—1862)

de Dr. IACOB RADU, prepozit prelat papal.

(Extras din Istoria Diecezei române-unite a Orășii-Mari, în lucrare).

(Continuare).

Mai interesant este că nici I. Vancea, care a trebuit să fie de față la el, nu-l amintește, poate pentru că nu i-a fost prea plăcută pomenirea lui, sau fiindcă din cauza vremilor grele de atunci și a absolutismului ce le-au urmat, hotărârile aceluia nu au putut fi puse în practică așteptându-se zile mai prielnice și mai bune. Aceste zile s'ar părea a fi sosit acum, dar grele sunt și aceste destul pentru biserică noastră, cu toată atmosfera de: „*liberă determinajune*“ despre care ne făcusem atâta iluzie. De aceea credem că azi în loc de a se vorbi de o estindere și lărgire a dreptului ierarhic în favorul clerului inferior, se impune o stringere a rîndurilor, o grupare cât mai bine ordonată și disciplinată a tuturor în jurul arhieriei, pe cari ni-ia dat bunul Dumnezeu ca adevărați păstori și neinfrațați apărători ai bisericii.

Sinodul nostru diecezan ținut la 4—5 Maiu 1926 sub prezidiul I. P. S. Sale Dr. Valeriu T. Fențiu, ținând cont de aceste considerante și completând pe celelalte două din 2—4 Noemvrie 1920 și 12 Maiu 1921, a adus hotărâri cari răspund nevoilor actuale și pot fi baza unei rodnice dezvoltări a vieții sufletești atât a clerului cât și a poporului credincios.

5. *Capitulul*. Ridicat fiind la treapta episcopiei din sinul Capitulului bisericii sale catedrale și binecunoscând importanța instituției pentru decorul bisericii și buna ocârmuire a diecezei, Erdeli s'a îngrijit despre dotarea lui cu membri de valoare, de decorul și podoaba lui și de subsistența mai bună a membrilor aceluia.

Am amintit mai sus, că îndată după instalarea s'a

a făcut propunere pentru complectarea Capitulului cu 4 membri aleși dintre cei mai distinși preoși diecezeni. Tot atunci a mijlocit pentru prepozit dreptul de a purta cruce și inel de aur cu pietri prețioase, pe cari dânsul le-a dăruit Capitulului. Sub păstorirea sa au mai fost numiți între alți și iluștri bărbați de mai târziu: Iosif Pop Selăgeanu, Ioan Vancea și Teodor Aron. Pentru toți canonicii a mijlocit în anul 1850 distincția crucei capitulari.

În anul 1848 a mijlocit pentru fie care canonic un adaus de salar de 400 fl. renoit și în 1853. În 1859 a fost regulat salarele canonicilor: prepozitului 1800, celorlalți: 1600, 1400, 1300, 1200 și ultimului 1000 fl. Așa au și rămas salarele mult timp, mai adaugându-se un ajutor de 500 fl. apoi altul de 600 fl., cum a fost până în anul 1919.

6. Cu datul 30 Aprilie 1857 a făcut Scaunului Apostolic din Roma o lungă relațiune despre starea diecezei, în care dupăce arată că multe împrejurări grele l'au împiedecat de a își împlini dorința fierbinte și datorința de a merge în persoană, ca să venereze urmele Sfinților Apostoli și să se inchine P. S. Sale Papei, face o amănunțită descriere a diecezei care atunci număra 168 parohii și 117.694 suflete. Până atunci prin zelul lui trecuseră la unire în total sau numai în parte 26 parohii cu 14.052 suflete. Conversiunile acum se făceau mai greu din cauza articolului de lege XX din 1848, a cărui nedreaptă aplicare a pricinuit și defecțiuni în câteva parohii. Această relațiune care prezintă o icoană fidelă a diecezei de pe acea vreme, este un document de mare valoare isto-

rică și statistică și merită a fi păstrată cu mare sfințenie.¹⁾

„Dupăce îndemnul Inaltei Majestății Sale pre această îndurată rezoluție a fost, ca șierbitorii bisericesti, fiind deschiliniți de comuna plasă a oamenilor, să se cinstească însuși pre sine, și așa să se poarte mai cuvios spre pilda poporului, ferindu-se de nărvurile cari stărei lor mai onorate sunt necuviincioase, tuturor să faceți știre, că pre cum noi în toate întâmplările drepturile lor le vom apăra, așa nu vom suferi nice pre unul în serviciu bisericesc, care prin purtarea sa se va arăta acestui privilegiu nevrednic.“

Se înțelege că mai aproape de inima sa a fost Seminarul din Oradea al cărui rector a fost timp de 6 ani și sub înțeleapta lui conducere institutul a trăit una din cele mai înfloritoare epoce. De îngrijirea părințească a lui nu a fost lipsit nici în timpul episcopatului său, îndrumând și controlând cu înțelepciune și energie conducerea lui.²⁾

Liceul din Beiuș. Nu a fost lăsat: „în grija sortii, adică a nimănu“, cum gresit spune dl. I. Georgescu³⁾, nici liceul din Beiuș, din contra, s'a îngrijit în chip special și de prosperarea lui.⁴⁾ La sinodul din anul 1848 a fost invitat și corpul profesoral din Beiuș, cu aceea îndrumare, ca să elaboreze un proiect cu privire la stabilizarea profesorilor și la înflorirea și ridicarea institutului, spre a fi debătut în sinod. Dupăce însă sinodul, precum s'a văzut mai sus, a fost dizolvat mai înainte de desbatare toate obiectele pregătite, și această chestie a rămas neresolvată. De epocală importanță a fost hotărîrea prin care Erdeli pe baza constituției imperiale din 4 martie 1849 a dispus să se introducă limba română în locul celei latine, ca limbă de propunere.

Chestie de viață a fost ridicarea gimnasiului la liceu cu opt clase. În urma schimbării sistemului de învățământ, introdus prin: „*Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Österreich*“, din anul 1849, gimnasiul din Beiuș trebuia, ori să se reducă la patru clase, ori să se completeze la opt. Reducerea la patru clase ar fi însemnat lipsirea Românilor din Banat și Ungaria, dela Dunăre până la izvoarele Tisei, de singurul liceu românesc, iar completarea la opt clase, cerea fonduri și jertfe materiale, cari nu se știa unde se vor putea afla. Pentru rezolvarea acestei grele probleme în 6 Februarie 1851 s'a finit în prezența episcopului și sub prezidiul inspectorului școlar Iosif Pop Selăgeanu consiliu școlastic cu profesorii din Beiuș, în care s'a hotărît să se ridice gimnasiul la opt clase și pentru suma de întreținere ce nu s'ar ajunge din fondul gimnasial, să se ceară ajutor din fondul studiilor. Acest ajutor s'a și obținut în anul 1853 în suma de 3530 fl. dar neajun-

gând pentru toate lipsurile, Erdeli a ordonat să se facă colectă în toată dieceza, premergând însuși cu o sumă însemnată așa că fondul gimnasial a crescut aproape la 90 mii fl. Pentru prevederea museului de fizică cu aparatele mai necesari încă a dăruit suma de 1270 fl.

Prin circularul din 9 Iulie 1854 No. 693, se escrie concurs la complectarea catedrelor profesorală la 12: „Ca acest institut unic național în părțile acestea, să poată răspândi razele culturai preste întreaga națiune“. Tot în acel an la 27 Iulie No. 793, a ordonat să se facă colectă pentru crearea unui: „*fondurel*“, pentru ajutorarea cu cărți a școlărilor săraci dela acelaș liceu. Și urmărind mai departe istoria acestui institut, vedem că Erdeli în toată viața sa l'a avut în părințeasca sa grije, precum l'au avut și urmașii lui, socotindu-l ca pe cea mai scumpă clenodie a acestei dieceze.

3. *Școala normală sau preparandia diecezană.* Școalele primare În diploma Impăratului Leopold II din 30 ianuarie 1792, prin care s'a întemeiat Seminarul nostru, s'a prevăzut că în acest institut se vor crește și fiitorii descăli sau învățători ai școlălor populare din această dieceză. Dar înființarea unei școli sistematice și corăspunzătoare cerințelor vremii și lezei învățământului, pentru formarea învățătorilor, numai prin stăruința lui Erdeli s'a putut înființa. Această știre îmbucurătoare s'a vestit clerului și poporului prin circularul din 3 Iunie 1847 No. 588, în care se spune că prin prea înaltul decret ces. regesc din 29 Decembrie 1846, Majestatea Sa s'a îndurat a permite, ca și în această dieceză să se înființeze o școală normală-preparandie după sistemul în vigoare atunci în monarhie, cu două cursuri, asigurându-se din fondul studiilor salar de câte 300 fl. pentru 2 profesori și burse de câte 40 fl. pentru 6 elevi mai săraci. Tot o dată îndeamnă pe preoți să stăruiască pentru înființarea și zidirea de școli, să catehizeze regulat și să-și însușesacă și ei obiectele cari se vor propune în noua școală, ca să poată controla pe învățători în împlinirea oficiului lor. La urmă face cunoscut că cei cari ar dori să ocupe un post de profesori la noua școală, să-și înainteze recursul însoțit de documentele ce le-ar avea.

(Va urmă).

— **Concertele religioase la catedrală.** Seria concertelor religioase a început în 19 Februarie. E o plăcută și folositoare inovație. Publicul trăiește câteva momente de elevație sufletească și de mângâiere, meditând pe lângă acordurile cerești ale artei despre nimicnicia acestei vieți și simte tot mai mult nevoia de a se apropia de Dumnezeu. Concertele vor continua până la Paști și probabil și după aceea, afară de ocaziunile când e Paraclis la Seminar (adică 4 și 25 Martie și 1 Aprilie), când nu vor fi concerte. Intra-reia liberă. Oferte pentru cor se primesc.

1) Arh. d. nenumărat.

2) I. Georgescu op. cit. p. 10—11.

3) Episcopul M. Pavel p. 49.

4) T. J. Farkas : Istoria gimnasiului gr. cat. de Beiuș, p. 34 și urm.

Plinirea vremii (Mesia).

dramă în 6 acte și un prolog

de AUGUSTIN COSMA.

(Continuare.)

TABLOUL II.

Aceeaș sală, acelaș decor.

Scena I.

Naftanail (intrând): Iată-ne iar la sfatul lui Irod. Oare ce mai vrea azi cu noi?

Gamaliel: Mai știi, pe cine vrea să mai ucidă iar cu sfatul nostru.

Naftanail: Sfatul nostru? Ne întreabă, ca, prin aprobarea noastră, să-i luăm din cârcă vina faptelor sale mârșave. Ah! Cât îl urăsc.

Gamaliel: Mie mi-e milă de el.

Naftanail: Pe tine te iubește, te ascultă cu plăcere, oricând, orice-ai vorbi.

Gamaliel: Își decorează neștiința cu cunoștințele mele. Părându-i-se că le înțelege, se complăce că sunt ale lui. De altfel, nici nu mai are pe cine să ucidă. Lui Arhelau i-a pierdut urma, de nu va fi pierit!

Naftanail: De sigur iarăși va trebui să-i preamărim și laudăm gândurile lui de mărire și planurile de cucerire.

Gamaliel (zîmbind): Cucerire — e lcare e în mâinile Romanilor?! Veleităști de bătrân fără dinți în fața blidului cu carne; vrea să mănânce, deși știe că nu poate. Ce să cucerească el, care se teme și de umbra sa? Doar, singur de mine nu se teme. Pe toți ceilalți îi vede dușmani. Toți vreau să-i răpească tronul. — *(cu dispreț):* Asta-i viața?!

Naftanail: Cum ți-așterni, așa dormi! Unde ajunge omul, dacă părăsește căile Domnului.

Gamaliel: Ba încă se luptă împotriva lui. Fără de Dumnezeu, nu putem face un pas bun în viață. Chiar înțelepții, fără Dumnezeu, sunt slabe opaițe în mijlocul noianului de întuneric, ce ne înconjură. Se sbat ca peștii pe uscatul neputinții de-a cunoaște adevărul. Își mistue energia, încercând să dovedească, că apa e începutul tuturor lucrurilor, fără să se ntrebe, de unde e apa. Că focul e începutul: dar, de unde e focul? Ba, că oul a fost mai întâiu, ba, că găina. Aleargă ameții ca și caii de circ, în acest cerc vițios, fără să poată ieși din el, căci nu e cine să le deschidă ușa arenei, Mîntea omului mărginită o ține zăvorâtă.

Naftanail: Mîntea omenească nu e cheia ușii, ce ne ascunde lumina înțelegerii vieții. Scriptura, cuvântul lui Dumnezeu e cheia. El singur ne poate da răspuns la întrebarea chinuitoare a vieții.

Gamaliel: Da, Scriptura. Am meditat-o. Toate cuvintele ei le cred de adevărate. Dar adevărul e nu-mi liniștește setea de adevăr, nu mi-o alină, nu mă satură, căci legea și profesii nu-mi spun cât aș vrea eu. Nu-mi strigă: Aicea-s eu, adâncește-te în mine; vezi și înțelege rostul vieții! Toată legea și proroeciile privesc cu fața în viitor și-mi pomenesc mereu:

de cel ce va să vină”, „pe care-l așteaptă popoarele”; care va fi: „sfătuitor”, „minune”, „lumină”. Oh, lumină îmi trebuie mie”. Vreau să văd; să se împrăștie întunerecul, ce mă înconjură și mă mistue.

Naftanail: Raza cerească din visul tău arată direcțiunea, de unde trebuie să vină răspunsul. Nu ți-a spus bătrânul Simeon deslegarea?

Gamaliel: L-am întrebat. A zis că-mi va spune mai târziu. El așteaptă; așteaptă mântuirea poporului jidovesc, care trebuie să vină. Domnul i-a spus că nu va vedea moartea, până ce nu va vedea pe Hristos.

Naftanail (cu bucurie): Oh! atunci vom scăpa și de domnia lui Irod, căci Mesia va fi împărat atotputernic.

Gamaliel: Te nutrești cu greșita nădejde a Farizeilor! Ei se nizuiesc numai după avere și mărire lumească. Și astfel cugetele lor s'au făcut asemenea preocupărilor lor. Citesc în Scriptură ce nu-i și află în loc de adevăr, dorința inimii lor. Văd în Mesia un împărat bogat puternic, care va doborî regi de pe tronuri și-i va pune pe dânșii miniștri și comandanți în împărăția sa.

Naftanail (cu durere): Așadar Mesia nu va fi împărat?

Gamaliel: Ba, împărat va fi, dar împăratul păcii. Are el nevoie de palma de pământ pe care o domnesc împărății lumii acesteia? Înaintea Domnului tot pământul e un fir de praf. *(Intră Zabulon).*

Scena II.

Aceiași, Zabulon.

Zabulon (superb): Pace vouă, fraților! *(batjocoritor):* Ah, Gamaliel umblăm după grația lui Irod?! Hm?! Venim cel dintâiu, ca să ne găsească Irod aici? *(râde).* Bine-i, bine-i, trebuie să ne ridicăm tot mai sus! N'ați fost aseară la amfiteatru, așa-i?

Gamaliel (în silă): N'am fost.

Zabulon: Ești tot cu nasul în cărți și cu Scriptura subțioară. Nu umbla după prostii, dragul meu. Vino și tu de te distrează pușin.

Naftanail: Să ne distrăm? Ce distracție află în amfiteatru?!

Zabulon: Să fi văzut reprezentația de aseară! Atâta am răs, de eră să mă prăpădesc. Sclavul etiopian al lui Irod a fost dus pe arenă. Apoi au slobozit tigru, știți acela pe care l-a cumpărat Irod, în 12 alui Nisan, cu 100 de boi. Ai fi răs să te prăpădești, să fi văzut, cum tremura ca varga; își ridică mâinile spre cer, să-l scape Dumnezeu lor. Dar se vede, că acela avea altceva de lucru! *(râde).*

Naftanail (aparte): Doamne călă cruzime!

Zabulon: Se puneă în genunchi, rugând pe Irod să-l scape. În sfârșit, *(râde)* tigru, după ce i-a dat

câteva târcoale, l-a înfășcat cu dinții de foale și l-a izbit de un stâlp, de s'a făcut tot țăndări.

Gamaliel: Cum te poți bucura de suferința altuia?!

Zabulon: Pentru ce, să nu mă bucur? Nu-i Jidov! Numai fiul lui Abraham e de aproapele nostru.

Scena III.

Aceiași, Agab și Bacchides.

Agab (întră vorbind cu Bacchides): Frumos gheșeft am făcut azi! Niște eliopeni au aflat niște bani de aur. Eu le-am spus că-s de aramă și mi i-au dat pe o capră slabă.

Bacchides: Bravo Agab! Ești cuminte! Las' să piară goimii! Numai Jidovii să nu fie înșelați! Ei să trăiască bine!

Agab (observând pe cei de față): Ah! Ați venit deja? Și Gamaliel e aici și încă în togă romană.

Gamaliel: Sunt cetățean roman!

Bacchides (ironic): Da, da vrei să te deosebești de noi!

Agab (ironic): Ori vrei să-i faci bucurie lui Mesia!? Il aștepți în togă romană! Ai grije că în împărăția lui Mesia numai Jidovi vor avea loc.

Gamaliel (mândru): Jidov sunt și eu, din tribul lui Benjamin. De mine nu fi îngrijat! Mi-e teamă că voi nu veți avea loc în împărăția lui.

Bacchides (îngâmfat): Mesia va fi preot și preoții vor fi comandanții și sfinicii atotputernicului împărat.

Gamaliel (batjocoritor): Griji, să nu-ți pară rău de ce vorbești. Te va auzi Irod și-ți va sta capul, unde-ți stau picioarele!

Bacchides (privind cu frică în împrejur): No! n'am zis nimic! Nu trebuie să vină Mesia chiar acum.

Gamaliel: Nu, nu! Va veni când îi este scris. Dar, pare-mi-se, vine Irod acum! (*Se aude glas de trimbiță*).

Scena IV.

Aceiași, Irod, sfinicii, soldați cu Sutașul.

Irod (după ce se așează și-i privește pe toți): Imi pare bine că sunteți toți de față să mă ajutați cu sfaturile voastre să punem la cale treburile grele ale domniei, cari acum s'au mai ușurat puțin. Bucurați-vă, fraților, burați-vă vă zic! De-acum nimeni nu-mi va răsturnă domnia. Pot domni în pace! Pe dușmanii mei cei mai temuți i-am pus la odihnă! Ultima porodiță din vița Macabeilor își doarme somnul de veci. Pa-loșul meu și-a făcut slujba! De câte năcazuri nu m'a scăpat! Știți că chiar fii mei s'au răscolat împotriva-mi. Și-acum mă doare inima... Dar n'am avut ce face! Legea e lege. Numai mișelul de Arhelan mi-a scăpat din mâini!

Agab: Oh! înțelept ești, Doamne, și drept. Da, așa să piară toți, cari se scoală împotriva lui Irod. Domnitorul numai dreptatea trebuie să o aibă înaintea

ochilor, iar atunci nu poate fi vorba de socru, cumnat, nici chiar de copii.

Naftanail (aparte): Dreptate! (*zimbește ironic*) Irod și dreptatea.

Irod: Ce-ar fi de sârmana fără, de n'ar av à un domnitor așa de viteaz ca mine.

Naftanail (aparte): De tremură și de umbră lui.

Irod: Așa de cuminte ca mine! A trebuit să le fac toate; voi încă m'ați sfătuit!

Naftanail (aparte): Iacă! Noi suntem de vină!
(Va urma.)

Se poate vindeca boala de plămâni?

Chestiunea aceasta de cea mai mare importanță interesează pe toți, cari suferă de **astmă, tuberculoză de plămâni și laringe, offică, cathar de plămâni (Apicitis), tuse sau răgușeală cronică, bronchită** etc. și nu au fost vindecați până acum. Toți acești bolnavi primesc dela noi **absolut gratis o carte ilustrată** din pana D-lui Dr. med. GUTTMANN, fost medic-șef la sanatoriul Finsen cu următorul cuprins: „Se poate vindeca boala de plămâni?” Spre a da ocaziune bolnavilor a se lămuri despre felul suferințelor lor, ne-am hotărât a trimite oricui cartea susnumită fără orice spese în folosul tuturor.

Trimiteți o carte poștală cu exactă adresă:

PUHLMANN et Co., BERLIN S21.
MÜGGELSTRASSE 25-25a.

CRONICI

○ ○ ○

— **Aniversarea încoronării Sf. Părinte Piu XI. în străinătate.** La Paris în catedrala Notre Dame, în prezența Card. Dubois, a Nunțiului și a altor persoane ecleslastice și civile — în locurile rezervate au ocupat la membrii corpului diplomatic, prezidentul republicei, ministrul de externe și lucrărilor publice, prin reprezentanții lor — s'a celebrat liturghie solemnă pentru P. P. Piu XI. La nunțiatură, E. Mons. Maglione a primit în mod solemn felicitările corpului diplomatic, pentru Sf. Părinte, a reprezentanților asociației catolice, a institutelor, a aristocrației. Catolicii francezi, au arătat, prin serbarea aceasta, alipirea, respectul și supunerea fiiască ce o au față de urmașul Sf lui Petru. La Varșovia, universitarii catolici au organizat o academie solemnă. În 12 Februarie Card. Kakowski a pontificat la liturghia solemnă, la care a luat parte corpul diplomatic, toți

miniștrii în frunte cu președintele republicii, autoritățile civile și militare, parlamentarii, nobilimea polacă, reprezentanții asociațiilor catolice. În aceeași zi în sala festivă a municipiului s'a ținut o academie solemnă, la care generalul Konarzewski a ținut cuvântul de deschidere, prof. univ. Dembinski a ținut o conferință „Biserica catolică și lumea modernă”. A urmat cântece executate de corul din Varșovia, apoi inginerul Hanke a ținut o vorbire „Piu XI și Polonia” urmând cântece executate de diferite coruri și orchestre. Academia a fost transmisă prin radiofonie în toată Polonia.

La Monaco, în Bavaria, catolicii Bavarezi și-au manifestat supunerea și alipirea față de P. P. Piu XI, tot cu același entuziasm. Festivalul s'a ținut la nunțiatură, la care a luat parte ministrul instrucțiunii-culturii, cultelor, internelor, președintele camerei, reprezentantul imperiului von Haniel, și alte multe notabilități. În discursurile pronunțate s'a relevat activitatea științifică și culturală a P. P. Piu XI și zelul, alipirea și supunerea catolicilor bavarezi față de Sf. Părinte.

— **Excursie în Italia.** În 3 Aprilie va pleca din Oradea o ceată de excursioniști în Italia via Budapesta—Veneția—Roma—Neapol—Palermo. Costul cl. II. Lei 22.800— A se adresa pentru instrucțiuni biroului de voiaje internaț. „Dacia” Oradea, Blv. Regele Ferdinand 4.

— **Activitatea culturală a Sf. P. Piu XI.** Istoria înregistrează două fapte importante pe terenul culturii și a științei din activitatea Sf. Părinte Piu XI. În anul 1927: înființarea institutului de Archeologie și a muzeului misionar.

— **Cu data de 1 Martie a. c.** va apărea în orașul Beiuș, jud. Bihor revista culturală, socială și religioasă: *Observatorul*.

— **Chestiunea Monseignorului Marmaggi.** În legătură cu stabilirea unui *Modus vivendi* între Sf. Scaun și Republica Cehoslovacă, a ajuns la aranjare și chestiunea Monseignorului *Francesco Marmaggi*, fost nunțiu la Praga, care precum se știe părăsi capitala Cehoslovacă în semn de protest pentru participarea oficială a guvernului la serbările lui Hus. Dl Beneș, ministru de externe al Cehoslovaciei, în expunerea făcută Comisiunii externe a parlamentului la 1 Febr. c. r. a spus că Cehoslovacia a avut un conflict cu Sf. Scaun și nici de cum cu nunțul Marmaggi, el și-a făcut numai datoria, și de aceea e preafiresc că încheiându-se *Modus vivendi* între cele două puteri litigante și chestiunea nunțului Marmaggi a ajuns la definitivă ei soluționare, ca e mulțumeste pe ambele părți. *Osservatore Romano* din 12 Febr. c. mai adaugă că Guvernul cehoslovac a și cerut îngăduința ca pe Mons. Marmaggi să-l distingă cu o mare distincție diplomatică potrivită talentelor și serviciilor sale

aduse țării și Vaticanului. Tot acel „*Osservatore*” adaugă că Mons. Marmaggi, care împărfășește deplina încredere și apreciere a Sfântului Părinte, va primi încurând o binemeritată înaintare.

Ne bucurăm, că în sfârșit i s'a dat satisfacția cuvenită acestui distins bărbat și om de mare inimă atât de huiduit și calumniat și la noi în țară.

— **Sf. Scaun și Statele.** În anul 1927, cât a crescut prestigiul Sf. Scaun pe lângă diferitele State, arată următoarele fapte:

În anul 1927 au făcut vizita la Sf. Părinte, Regele din Svedia, Regele Fuad I din Egipt, Președintele Republicii Liberia, Regele Aman Ullah din Afganistan. Dintre miniștrii diferitelor țări au vizitat pe Sf. Părinte: Ministrul englez Churchill, Ministrul român Averescu, Minist. unguri Beihlen și Klebelsberg, Minist. de externe din Argentina Gallavda, primul-ministru al Litvaniei Valdemaras.

În cursul anului 1927 și-au regulat ori reluat legăturile diplomatice cu Sf. Scaun republica Litvană și Letonă, și-au prezentat scrisorile de acreditare ambasadorii din următoarele state: Columbia, Ungaria, Venezuela. Tot în anul 1927 s'a pertractat reluarea legăturilor diplomatice între Sf. Scaun și Cehoslovacia, încheind un „*modus vivendi*”. Și s'a iscălit concordatul cu Lituania. Delegatul Sf-lui Părinte la Congresul euharistic din Australia va fi Cardinalul Ceretti.

— **Pastorale de Paresimi.** În apus, păstorii sufletești, episcopii, pentru Paresimi, au frumoasa dătină de a da pastorale pentru credincioșii lor, menite de a clarifica una-alta învățătură de a credinței și a îndemna pe credincioși la penitență. Așa Card. arhiepiscop de Lione a scris despre originea statului și datorile cetățenești. Vicarul Apostolic din Egipt scrie „să nu iei numele lui Dumnezeu în deșert. Episcopul de Calvi și Teano, scrie despre „Catechizare”. Arhiepiscopul de Ferrara despre viața creștină. Episcopul de Bergamo, reîntoarcerea la viața morală.

— **Copii criminali.** Statistica copiilor criminali este fără îndoială măsura morală a societății. Nu poate fi o societate sănătoasă, dacă lingoarea amenință ganglionii ei, copii. În Rusia sovietică, copii criminali în anul 1926, au fost 96.000, cari încă n'au împlinit 20 ani. În primul semestru al anului 1927 numărul copiilor criminali s'a urcat la 76.000 Așa e în Rusia. Dar, se știe, că și în alte țări a crescut numărul copiilor criminali. Cauzele sunt multe. Una din ele este școala laică ori de stat, unde profesorii sunt ateii, materialişti, cari infectează sufletul copiilor.

— **Calendarul Gregorian,** a fost primit și de biserica ortodoxă de Alexandria-Egipt, începând cu 1 Oct. a. c.